

Handtapijtknoperij Kinheim te Beverwijk van 1910 tot 1973

Hendrik Godefridus Polvliet startte volgens het handelsregister de Tapijtknoperij "Kinheim" op 1 september 1910 aan de Zeestraat 104 te Beverwijk. Oorspronkelijk zat het bedrijf aan de Vondellaan in Beverwijk, toen nog Spargielaan geheten. Zijn vrouw, mevrouw C.M. Polvliet - Van Hoogstraaten (1883-1966), was daar al in 1909 gestart met de handtapijtknoperij "Kinheim". Op kleine schaal werden hier met de hand tapijten geknoopt.

Het echtpaar kwam in aanraking met de tapijtknoperij in Marokko waar zij vanwege de gezondheid van de heer Polvliet enige tijd verbleven. De heer Polvliet had vanwege herhaalde astma-aanvallen het advies gekregen om langdurig in droge warme landen te verblijven. Hier leerde mevrouw Polvliet zichzelf de knoop- en weeftechnieken aan en tekende zij vele patronen na. Aanvankelijk werden de tapijten verkocht aan familie en kennissen.

De opdrachten stroomden al snel binnen en mede door de kennis van mevrouw Polvliet-van Hoogstraten groeide het bedrijf enorm; na een jaar, in 1911, verhuisde het naar de Zeestraat en had het een twaalftal meisjes aan het werk. Een grote opdracht (15 tapijten) voor het Vredespaleis in 1913 kon alleen worden uitgevoerd in een groter atelier. Het ondernemende echtpaar liet achter het huis aan de Zeestraat 104 een 144 meter lange houten werkplaats bouwen. Nu konden er achter het woonhuis grote tapijten met de hand geknoopt worden.

Binnen 10 jaar had het bedrijf al grote naamsbekendheid door heel Nederland vanwege de kwaliteit en artistieke originaliteit. De eigen ontwerpen naar Oosterse motieven vonden snel hun weg naar boten, paleizen, woonsteden en raadzalen. Op 19 mei 1926 verwierf het bedrijf het predicaat 'Koninklijk'. Deze bekroning heeft de oprichter zelf niet meer mee mogen maken, omdat hij op 17 juni 1923 overleed. Zijn weduwe, Cornelia Maartina Polvliet-Hoogstraaten, zette het bedrijf voort. De nieuwe benaming werd Koninklijke Handtapijtknoperij 'Kinheim'.

Naast werk voor particulieren zijn er tal van tapijten gemaakt voor Nederlandse passagiersschepen, zoals de Johan de Witt (naar ontwerp van Lion Cachet), de Nieuw-Amsterdam en vele andere. Voorts verstrekten gemeentelijke en provinciale besturen belangrijke opdrachten. Zo vinden wij onder meer Kinheimtapijten in de raadszaal te Amsterdam, de raadhuisen te Den Bosch, De Bilt, Enschede, Uithoorn en Beverwijk en in de provinciehuizen te Maastricht en te Haarlem. In dit laatste treffen wij onder meer traplopers aan naar ontwerp van Jo de Jong.

Ook aan kantoren, zoals die van de Nederlansche Handel-Maatschappij en het Scheepvaarthuis, werden kleden geleverd. Hoogtepunten voor de weverij waren de opdrachten voor het Koninklijk Huis. Zo vervaardigde Kinheim een door mevrouw Brom-Fischer ontworpen kleed voor de eetkamer te Soestdijk en tapijten voor het jacht Piet Hein. Als bijzonderheid kan nog worden vermeld dat de sultan van Deli (in 1938) en de Sjah van Perzië eveneens opdrachten aan Kinheim hebben verstrekt.

Na een eerste bloei ondervond de werkplaats een terugslag als gevolg van de Eerste Wereldoorlog. Hierop volgde een grote bloei in de jaren twintig. Het omvangrijke aantal opdrachten verschaftte toen aan ruim 60 meisjes en vrouwen werk. Gedurende de crisis van de 30tiger jaren kon het bedrijf zich handhaven door zich toe te leggen op eenvoudiger technieken. In de tijd vervaardigde men het goedkopere 'konkitatapijt', dat in grove knopen geweven werd met ongeverfd materiaal. Gedurende de tweede Wereldoorlog stond het bedrijf, dat in 1941 was overgegaan in handen van de heer Keizer te Hilversum, stil.

Na 1945 werden de werkzaamheden weer opgevat onder leiding van de heer en mevrouw Mastenbroek. Talrijke grote opdrachten zijn daarna nog uitgevoerd voor overheidsgebouwen, schepen en bedrijven. Gemiddeld telde het bedrijf toen 30 tot 40 werknemers, terwijl dit aantal soms opliep tot circa 60.

Door veranderde belangstelling, gepaard gaande met gewijzigde economische omstandigheden – men denkt hier bijvoorbeeld aan het wegvallen van opdrachten van scheepvaartmaatschappijen - verminderde de vraag naar handgeknoopte tapijten, vervaardigd volgens speciale patronen, sterk. Deze, maar ook de effen kleden werden steeds meer vervangen door de veel goedkopere, machinaal vervaardigde vloerbedekking.

De laatste opdracht voerde 'Kinheim' uit in het begin van 1973. In april van dat jaar werd de werkplaats te Beverwijk gesloten.

Bekende ontwerpers zijn o.a. geweest Jac. van den Bosch, C.A. Lion Cachet, Theo Nieuwenhuis en Dirk Verstraten.

Kinheim is het enige bedrijf in Nederland, waar volgens klassiek Oosterse techniek tapijten geknoopt werden. Er gaat in elk tapijt een zeer groot aantal arbeidsuren zitten.

De grootte van het tapijt bepaalde hoeveel meisjes aan een tapijt werkten. Een smalle loper of een kussen kleedje werd door één meisje gemaakt, maar een heel groot tapijt of vloerbedekking, daar werkten wel 8 tot 10 meisjes aan.

De "meisjes" waren 15 tot 60 jaar oud. Een tapijt met 40 knopen per vierkante cm en een afmeting van 2 bij 3 meter heeft in totaal twee en een half miljoen knopen. Een goede knoopster maakte op een dag 5000 tot 8000 knopen, dat wil zeggen, voor het genoemde tapijt, is dat 350 werkdagen.

De vroege tapijten van de Kinheim Tapijtknoperij (voor 1926) werden aan de achterzijde gemerkt met de woorden 'Kinheim' en 'Beverwijk' en de afbeelding van een swastika. Nadat in 1926 het predicaat 'Koninklijk' werd toegekend werd de swastika vervangen door een kroon.

De Swastika

De swastika, ook wel bekend als het hakenkruis, is een symbool in de vorm van een kruis met aan alle uiteinden een haak. Het is een in de loop van de geschiedenis vaak gebruikt symbool. Zo is het het heiligste teken uit het hindoeïsme en jaïnisme en wordt het ook gebruikt in het boeddhisme. Het symbool (卐) komt echter ook voor op vroegchristelijke graftomben in de catacomben bij Rome, op Griekse en Romeinse mozaïekvloeren uit de oudheid en op houten klompen van Noorse Vikingen uit de vroege middeleeuwen.

Aan het begin van de twintigste eeuw werd de swastika wereldwijd nog gebruikt als een symbool van voorspoed en geluk. Zo stond de swastika op de rand van boeken van de Anglo-Indische schrijver Rudyard Kipling en werd het symbool gebruikt binnen de scoutingbeweging van Robert Baden-Powell. Ook was het favoriete gelukssymbool van de laatste tsarina van Rusland, Alexandra Fjodorovna.

In de jaren voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het hakenkruis ook door de nazi's als symbool gebruikt. Sindsdien wordt het hakenkruis in westerse landen vooral hiermee geassocieerd. Deze associatie is echter niet te wijten aan de oorspronkelijke betekenis van de swastika. Het hakenkruis van de nazi's ziet er ook anders uit dan een swastika. Zo wordt de swastika weergegeven met horizontale en verticale lijnen. Het Duitse hakenkruis heeft daarentegen alleen schuine lijnen. In feite is het hakenkruis een swastika die 1/8 slag gedraaid is.

Museale waarde Kinheim tapijten

De museale waarde van de Kinheim tapijten kan worden mede worden afgemeten aan het aantal tapijten dat onderdeel uitmaakt van de grote musea in Nederland. Wij zijn daarom een onderzoek gestart naar alle geregistreerde tapijten. Tot op heden weten wij dat Het Rijksmuseum 4 tapijten in haar bezit heeft, het Amsterdam museum 2, het Textielmuseum in Tilburg 7.

Per 1 juli 2016 is de erfgoedwet van kracht. De Erfgoedwet regelt de zorg voor de hele rijkscollectie op uniforme wijze. De wet bevat één set van normen waaraan alle organisaties zich dienen te houden bij het beheer van museale cultuurgooderen van de Staat. Deze normen zijn uitgewerkt in de ministeriële [Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen](#).

Wij weten dat in het register [Collectie Nederland: Musea, Monumenten en Archeologie](#) 7 Kinheim tapijten en kleedjes zijn opgenomen. Op dit moment onderzoekt Museum Kennemerland in hoeverre haar collectie die uit 135 geregistreerde objecten bestaat in de Collectie Nederland zou moeten worden opgenomen.